

Täysistunto

Tiistai 16.11.2021 klo 14.01—20.21

22. Lakialoite laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 88/2020 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 22. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.01 **Sebastian Tynkkynen ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Kun olen nostonut kansanedustajana esille velkaongelmien kanssa kamppailevien suomalaisten huolia ja esittänyt konkreettisia ratkaisuja nykytilanteen korjaamiseksi, ovat kansalaiset antaneet aivan valtavan määrän positiivista palautetta. Laajemmalla kantilta tämä viestien valtava määrä osoittaa sen, kuinka suurta joukkoa nämä velkaantumiseen liittyvät huolet koskevat ja kuinka merkittäviä ne ovat monen kansalaisen elämän kannalta. Toisaalta se osoittaa myös sen, kuinka paljon niitä korjattavia puutteita tähän kokonaisuuteen liittyen maassamme on ja kuinka niitä ei ole lähdetty riittävällä tavalla korjaamaan.

Vaikka itse ei varsinaisesti ajautuisikaan velkaongelmien aiheuttamaan kierteeseen, valtava joukko suomalaisia kohtaa nämä samat ongelmat tavalla tai toisella. Läheisen velkaongelmat vaikuttavat nimittäin koko perheen hyvinvointiin. Vaikka parhaimmassakin tapauksessa taloudelliset vaikutukset olisivat velallisen oman kantokyvyn puitteissa, puhutaan kuitenkin henkisesti valtavan kuormittavista taakoista. Niiden vaikutukset ulottuvat siis hyvin paljon pidemmälle kuin pelkästään tiliotteen viimeiselle riville. Kun huomioidaan tämä vaikutusten ulottuminen myös velkaongelmien kanssa painivien lähipiiriin, puhutaan hyvin suuresta määrästä kansalaisia, joidenka arkea velkaongelmat varjostavat.

Arvoisa puhemies! Yksi merkittävimmistä asioista tämän kokonaisuuden näkökulmasta on ulosotto ja sen sisällään pitämät käytännöt. Kun pyysin taannoin kansalaisia lähettämään ehdotuksia, mitä asioita velkaantumisongelmiin liittyen tulisi Suomessa korjata, nousivat ulosottoon liittyvät ongelmakohdat kerta toisensa jälkeen esille. Hyviä ehdotuksia tuli valtava määrä — kiitoksia niistä ihan jokaiselle — ja kirjasin itselleni taulukkoon niitä ylös. Oli suorastaan silmiinpistävää, kuinka ulosottoon liittyvät ehdotukset toistuivat yhä uudelleen. Korjausehdotuksia oli siinä vaiheessa tullut yhteensä 179 kappaletta, joista liki neljäsosa, yhteensä 41 erilaista ehdotusta, liittyi ulosoton kehittämiseen. Niistä useimmin esille nousi ulosoton suojaosuuden kohtuullistaminen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

Ei ole mitenkään yllätys, että ulosoton ongelmakohdat nousivat tässäkin kyselyssä niin merkittävään rooliin. Yhä useampi suomalainen nimittäin joutuu tekemisiin ulosoton ja sen sisältämien ongelmien kanssa. Vuoden 2020 aikana ulosoton perintätoimien kohteena olikin yhteensä liki 570 000 velallista. Määrä on ollut kasvussa jo vuosien ajan. Kun velka siirtyy ulosottoon, aletaan velallisen palkasta ulosmittaamaan osuutta, jolla tätä ulosottovelkaa lyhennetään.

Kun puhutaan ulosoton käytäntöjen oikeudenmukaisuudesta, asiaa voi tarkastella eri näkökulmista. Onko ulosoton tarkoitus toimia kansalaisia ohjaavana rangaistuksena, vai onko sen ensisijainen tarkoitus saada velka maksetuksi? Pelkkänä rangaistuksena ulosotto on kuitenkin varsin sopimaton järjestelmä. Ulosottoon päätyminen nimittäin ei automaattisesti tarkoita sitä, että velallinen olisi tarkoituksella tai edes huolimattomuuttaan ajautunut siihen tilanteeseen. Ulosotto ei siis voi toimia rankaisujärjestelmänä. Suomessa rangaistuksista vastaavat toisenlaiset järjestelmät, mutta ulosoton ei tulisi kuulua niihin.

Minkälaiset ovat kannusteet hankkia velanmaksuun käytettäviä tuloja, jos velallinen ei itseään pysty niillä elättämään ja velkavuori vain kasvaa korkoaan? Silloin yhteiskunta ajaa velallista luovuttamaan, eikä ulosotto tällöinkään toimi sille tarkoitetulla tavalla. Ulosottoa tulisi siis ensisijaisesti kehittää siihen suuntaan, että olipa syy ulosottoon ajautumiselle mikä tahansa tai velkasumma minkälainen tahansa, sitä kautta tavoiteltaisiin ilman muuta velan maksamista mutta myös velallisen pitämistä yhteiskunnassa mukana.

Vaikka ulosottoon olisi ajautunut omien huonojen valintojen seurauksena, eikä silloinkin tulisi tavoitella sitä, että velkaa maksetaan mutta velalliselle ei kuitenkaan näyntyädy ainoana vaihtoehtona lyödä pensseleitä santaan? Liian ankara ulosmittaus ei edistä velanmaksua, eikä se kannusta velallista etsimään työtä. Näiden lisäksi se ajaa velallista yhteiskunnan ulkopuolelle, mikä ei ole kenenkään etu. Ankara ulosmittaus siis rankaisee velallista itseään mutta samalla myös koko muuta yhteiskuntaa.

Arvoisa puhemies! Tästä ulosoton toimivuuden näkökulmasta merkittävässä asemassa on se, mille tasolle ulosoton suojaosuus lainsäätäjien toimesta päätetään asettaa. Ulosoton suojaosuus siis on se osa palkasta, jota ei voida ulosmitata. Suojaosuuden ylittävän palkan ulosmitattava osuus riippuu palkan suuruudesta sekä esimerkiksi siitä, onko velallisen elatuksen varassa lapsia.

Mikäli velallisella ei ole elatuksen varassa olevia, niin tällä hetkellä suojaosuuden suuruus on 22,71 euroa päivässä. Jokainen velallisen elatuksen varassa oleva henkilö kasvat-
taa suojaosuutta 8 eurolla ja 15 sentillä päivää kohden. Jos velallisen elatuksen varassa on vain hän itse, tarkoittaa se sitä, että kalenterikuukaudessa suojaosuus on 681,3 euroa. Jos velallinen tienaa nettona siis alle 681,3 euroa kuukaudessa, ei hänen palkastaan ulosmitata lainkaan euroja. Jos palkka on kuitenkin tätä suurempi, alkaa välittömästi myös ulosmittaus. Esimerkiksi 900 euron kuukausitulosta ulosmitataan 145,8 euroa. Jos palkka on esimerkiksi 1 380 euroa, ulosmitataan siitä 460 euroa.

On vielä näkemättä, kuinka voimallisesti koronan aiheuttamat vaikutukset tulevat lopulta näkymään ulosottoa koskevilla luvuilla. Kun tarkastellaan Tilastokeskuksen tietoja vuoden 2018 osalta, on niistä kuitenkin havaittavissa huolestuttavia tosiasioita. Vuonna 2018 ulosottovelallisista yli viidesosa oli työttömiä, kun samaan aikaan osuus koko väestössä oli hieman yli 5 prosenttia — eli viidesosa ja 5 prosenttia. Ulosotossa olleet olivat kuitenkin suurimmaksi osaksi työikäistä väestöä. Myös velallisten matala koulutustaso ko-
rostui tilastoissa muuhun väestöön verrattuna.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

Työllisyyspanostuksissa katseita tulisi siis kiinnittää myös tähän suureen joukkoon suomalaisia, joilla työkykyä ja halua riittäisi mutta joita järjestelmämme ei kannusta työntekoon. Jos järjestelmällämme syrjäytämme työikäisiä, työkykyisiä ja työhalukkaita kansalaisiamme yhteiskunnan ja työelämän ulkopuolelle, voivat päättäjät syyttää vain itseään. Siksi pitäisikin perusteltuna sitä, että tähän ulosoton muodostamaan kannustinloukkuun puututtaisiin.

Esitän tällä lakialoitteella, että ulosoton suojaosuuteen tehtäisiin selkeä tasokorotus, jolla se nostettaisiin kuukausitasolla 900 euroon. Suojaosuuden korottaminen ei tarkoittaisi automaattisesti sitä, että nyt velat eivät lyhenisi entiseen tapaan. Päinvastoin se kannustaisi nykyistä paremmin työntekoon, ja sitä kautta myös velkakin voisi lyhentyä nopeammin. Niin velallisen, saajan kuin yhteiskunnankin edun mukaista olisi se, että velka tulisi lopulta maksetuksi. Kaikkien etu olisi myös se, että velallista ei ajeta sellaiseen tilanteeseen, josta hänellä ei ole ulospääsyä.

Ulosotto ei suojaosuuden korotuksenkaan jälkeen varmasti näyttäytyisi yhdellekään kansalaiselle sellaisena, että sen asiakkaaksi haluaisi päätyä. Puheet siitä, että velallinen pääsisi kuin koira veräjästä, ovat perusteettomia. Ulosoton tuoma taloudellinen ja henkinen taakka ovat niin valtavia, että niitä haluaa välttää viimeiseen saakka, tehtiinpä suojaosuuteen minkälaisia viilauksia hyvänsä. Lainsäätäjänä meidän kuitenkin tulee huolehtia siitä, että tätä velallisen kokemaa taakkaa ei entisestään kasvateta sellaiseksi, että kansalainen on kaikin tavoin umpikujassa.

Riippumatta puoluerajoista tai riippumatta kunkin talouspoliittisesta ajattelusta varmasti kaikki allekirjoittavat ne tavoitteet, että työntöön olisi syytä olla kannustavaa ja että kukaan ei syrjäytyisi yhteiskunnasta. Tällä muutoksella olisikin mahdollista edistää näitä molempia tavoitteita. Sillä voitaisiin parantaa heikossa asemassa olevien kansalaisten tilannetta ja samalla toteuttaa työllisyystoimia myös käytännössä. Päättäjiltä kaivattaisiin näiden kummankin osalta konkreettisia tekoja, ja tämä olisi juuri sellainen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkyinen, Jukka, olkaa hyvä.

19.11 **Jukka Mäkyinen ps:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Suomen laki takaa jokaiselle ulosoton kohteena olevalle henkilölle niin sanotun suojaosan. Se tarkoittaa sitä, että yksin asuvalle ja ilman elatusvelvollisia olevalle ulosottovelalliselle on jätävä ulosoton jälkeen rahaa kuukaudessa 681 euroa ja 30 senttiä, niin kuin edustaja Tynkkynen jo mainiossa puheenvuorossaan sanoikin. Summa on 22 euroa 71 senttiä päivässä, ja suojaosan suuruuteen eivät vaikuta velallisen omat tulot. On selvää, että nykyinen ulosoton suojaosa on liian alhainen eikä täten kannusta työtöntä ulosottovelvollista ottamaan työtä vastaan. Kuten lakialoitteessa on mainittu, useimmat ulosottovelvolliset ovat työikäisiä henkilöitä, ja ulosoton suojaosaa nostamalla luodaan kannustin vastaanottamaan työtä. Työttömien Keskusjärjestö on lausunnoissaan korostanut ulosoton suojaosan korottamista 900 euroon, kuten tässä lakialoitteessakin ehdotetaan muutettavaksi. Suojaosuuden nostaminen on konkreettinen keino nostaa Suomen työllisyysastetta. Lakialoite on erittäin kannatettava, ja kannatan myös sitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 134/2021 vp

19.13 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää jälleen edustaja Mäkystä tästä tukevasta puheenvuorosta. Niin kuin me näemme, itse asiassa on valtava määrä erilaisia konkreettisia lakimuutoksia, millä me pystyisimme auttamaan velkaantuneita ihmisiä ja millä me pystyisimme nostamaan Suomen työllisyyttä. Esimerkiksi tämä suojaosan korotus: sillä todella on se merkitys, että ihminen haluaa käydä töissä, koska siinä on oikeasti järkeä. Ja minusta tämä tuntuu vähän hullulta, että meillä olisi niin selviä ja lopulta itse asiassa lakiteknisesti yksinkertaisia asioita, joita me voisimme muuttaa, joilla olisi hirveän iso vaikutus, mutta me emme ole tehneet niitä. Ja on tänään kyllä mahtavaa, että tässä istunnossa pääsen omalta osaltani — muutkin edustajat ovat näitä ehdotuksia valtavasti tehneet — nämä neljä erilaista konkreettista ehdotusta velkaantumisen ehkäisemiseksi tekemään.

Itse asiassa nyt on varmaan aika marssia pönttöön, nimittäin viimeinen lakiehdotus on nyt tulossa käsittelyyn. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.